

Bokanmälningar

Bo Carlsson m fl: **Industristödspolitikern och dess inverkan på samhällsekonomin**

Ett problem för dem som velat syna senare års industristöd i sömmarna har varit bristen på data. Olika departement och myndigheter har givit stöd men tydligen utan att någon av dess myndighetspersoner i sitt löpande arbete känt något behov av en övergripande redovisning av industristödets omfattning till olika branscher, regioner, ändamål osv. Först år 1981 – fyra år efter det att stödlavinen satte igång – har en kartläggning påbörjats. Den första "studien" var Eriksson [1979]. Sedan kom Lundgren och Ståhl [1981] och nu Carlssons m fl bok *Industristödspolitikern och dess inverkan på samhällsekonomin, (Industriens Utredningsinstitut, Stockholm 1981, 153 s, 75 kr)* ett utflöde från den av Erik Huss tillsatta Industristödsutredningen.

Bokens inledande kapitel innehåller en förtjänstfull redovisning av industristödets omfattning och inriktning. Genomgående redovisar man något högre subventionsbelopp än Lundgren och Ståhl, vilket beror på att man finkammat myndigheternas agerande bättre. Sannolikt ligger en del av förklaringen också i olika definitioner av vad som skall menas med "stöd". Det finns flera mellanformer som villkorliga avskrivningslån och garantier som tillsammans med periodiseringsproblem – som dock inte alls diskuteras i boken – medför knepiga definitionsproblem.

Syftet med resten av boken är att med subventionsexperiment i en ekonometrisk modell "illustrera några fundamentala samband som belyser de samhällsekonomiska effekterna av subventioner, inte att simulera den verkliga utvecklingen" (s 90). Icke desto mindre används modellen faktiskt för att utvärdera den förda politiken: "Hur framgångsrik har då den förda politiken varit? Det experiment som mest liknar den faktiskt förda politiken är S-1 fallet ..." (s 91). Den enda rimliga tolkningen av texten på de följande sidorna (92–95) och texten i delar av bilagorna är att man sökt simulera den faktiskt förda politiken. Eftersom man nu gör detta och drar policy-slutsatser måste man som recensent också nagelfara de antaganden m m som finns i modellen på ett helt annat sätt än om modellen enbart använts för att "illustrera några fundamentala samband". Jag tycker i och för sig att policy-slutsatserna – att subventioner leder till en resursallokering som inte överensstämmer med Sveriges långsiktiga komparativa fördelar – förefaller rimliga på ett allmän plan, men jag är tveksam till att de kan motiveras med modellkörningar som bl a bygger på följande antaganden:

1) Arbetskraften betraktas som homogen och arbetsmarknaden är inte uppdelad på vare sig branscher eller regioner. Detta antagande leder till att rörligheten

på arbetsmarknaden överskattas i modellen. (Detta påpekas också av forfattarna.) Eftersom industristödet i praktiken ofta verkar ha försökt kompensera bristande rörlighet på arbetsmarknaden och ofta gått till arbetsplatser snarare än till arbetskraften, förefaller antagandet om en helt flexibel arbetsmarknad olyckligt. Med ett sådant antagande måste naturligtvis industristödet lätt framstå som tvivelaktigt, eftersom dess syfte många gånger måste ha varit att komma till rätta med arbetsmarknadens inflexibilitet, vilken eliminerats i modellen. I modellkörningarna framkommer detta genom att en "hands-off"-politik utan subventioner till näringslivet framstår som ett politikalternativ som under en inledningsfas är förenat med sjunkande realinkomster, arbetslöshet m.m., men som efter några år resulterar i god tillväxt och låg arbetslöshet. Ett litet solskensscenario, förutsatt att man arbetar med sådana vikter i den intertemporala välfärdsfunktionen att framtida perioder väger relativt tungt i analysen. I Sverige år 1981 besvärar vi dock sannolikt av flera strukturella utbudsrestriktioner (bl.a. på arbetsmarknaden), vilket gör att ett förlopp, som beskrivs som en oproblematiserad produktionsåterhämtning, undviker de verkligt svåra ekonomisk-politiska besluten under slutet av 70- och sannolikt hela 1980-talet.

2) Den offentliga sektorns sysselsättning är på förhand bestämd. I praktiken kan den offentliga sysselsättningen under 70-talet mycket väl ha varit bestämd av den allmänna ekonomiska politikens misslyckanden. Offentlig sektor har tillåtit att bli löneledande, expandera och suga upp arbetskraft. Modellens antagande om att den offentliga sysselsättningen är densamma oavsett subventionernas storlek och inriktning är därför besvärande.

3) Räntan är fix och opåverkbar. Detta kanske förefaller vara ett oskyldigt antagande men reser i själva verket den viktiga frågan om sambandet i modellen mellan subventioner/uteblivna statsinkomster och budgetunderskott. Stora subventioner (alternativt uteblivna stats-

inkomster) leder till budgetunderskott, vilket leder till ett tryck uppåt på räntan (vid obligationsfinansiering) alternativt kvantitativa restriktioner på kreditmarknaden. I båda fallen påverkas industrins investeringar. (I princip kan man också tänka sig en helt internationellt bestämd ränta vilket medför att investeringens kostnadssida inte alls påverkas av den interna kreditmarknaden. Att detta gäller i modellen finns det dock inget som tyder på.)

I modellen är problemet med finansieringen av subventionerna "löst" genom en höjning av inkomstskatten. (Detta leder för övrigt antagligen till ännu större stelhet på arbetsmarknaden.) Alternativet är att göra en körning i vilken stödprogrammen inte "finansieras" alls. Det har också gjorts men det alternativet – som förefaller ligga närmare verkligheten – presenteras inte i boken utan omnämns endast i en fotnot (s 56). Såvitt jag förstår finns det i modellen ingen länk från budgetunderskott och vidare till investeringar. Detta förefaller ha som en bisarr konsekvens att industrins investeringar i modellen endast påverkas av subventioner genom att företag kan gå med förlust. Men förlusterna undviks genom subventioner. Kontentan blir då i modellen att ju större subventionerna är, desto större blir industriinvesteringarna!

4) Ett annat antagande vars konsekvenser är svåra att genomskåda är att företagen inte är vinstmaximerande utan har vinstmarginmål på tex 20 procent (s 56) och "givna vinstmål" (s 48). Hur denna formulering av företagets beteende påverkar resultaten av simuleringarna är oklart, men erfarenhetsmässigt vet vi från modeller där vinstmaximeringsmålet ersatts av andra målformuleringar att simuleringens resultat kan bli besynnerliga.

Man har i körningarna framför allt valt att analysera två alternativ (förutom ett referensalternativ), dels sänkta lönekostnader (det ovannämnda alternativet S-1), dels exportsubventioner. Det senare alternativet saknar, såvitt jag förstår, praktiskt intresse, eftersom det inte skulle accepteras av omvärlden av handels-

politiska skäl (detta faktum noteras också av författarna). Man skulle säkerligen från beslutsfattarnas sida föredra en devalvering framför exportsubventioner, eftersom en devalvering också skulle hjälpa den importkonkurrerande industrin.

Sammanfattningsvis: Bo Carlssons och IUIs namn brukar borga för god kvalitet. Den aktuella bokens ekonometriskt avsnitt får betraktas som ett olycksfall i arbetet.

Nu har Industriförbundet och Indu-

striens Utredningsinstitut bidragit med analyser av stödpolitiken. Är det inte fackets tur härnäst?

Docent *Carl Hamilton*
Institutet för internationell ekonomi
Stockholms universitet

Referenser

- Eriksson, B., [1979], *Huggsexan, Spelet kring det dukade bordet*, LT Förlag, Stockholm.
Lundgren, N. och Ståhl, I., [1981], *Industripolitikens spelregler*, Industriförbundets förlag, Stockholm.